

Gymnázium Ústí nad Orlicí

Seminář společenských věd

Školní rok 2014/2015

PROCES ODPUŠTĚNÍ A SMÍŘENÍ
V ROVINĚ INTERPERSONÁLNÍHO
VZTAHU

(Seminární práce)

Jan Pecháček (3. A)

Obsah

1. Úvod
2. Seznámení s úvodní situací procesu odpuštění a smíření
 - 2.1 Rovina interpersonálního vztahu
 - 2.2 Morální pravidla ve vztahu
 - 2.3 Konflikt
 - 2.3.1 Konflikt jako zdroj křivdy
 - 2.4 Křivda
 - 2.5 Krize
 - 2.5.1 Hněv
3. Proces odpuštění a smíření
 - 3.1 Odpuštění
 - 3.1.1 Konverze
 - 3.1.2 Důležité faktory odpuštění
 - 3.2 Smíření
 - 3.3 Odpuštění a smíření není tolerance
 - 3.3.1 Historie pojmu
 - 3.3.2 Povaha tolerance v interpersonálním vztahu
 - 3.3.2.1 Respekt a tolerance
4. Závěr
5. Seznam zdrojů

1. Úvod

Po desítkách hodin mohu pohlédnout na výsledek své práce a reflektovat, jak se vlastně zrodila a co ji po celou dobu vzniku provázelo. Na počátku stál výběr tématu, který mi byl usnadněn nabídkou p. Brdíčka. Ten si povšiml nenápadné problematiky odpuštění v psychologii, jíž se u nás zabývá snad až *příliš malá skupina* českých psychologů. Měli jsme to štěstí narazit na výjimečnou diplomovou práci Mgr. Magdaleny Stehlíkové s názvem *Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie*, která podobně jako Křivohlavý uvádí psychologicky pojaté odpuštění do české psychologické literatury. Chopil jsem se tedy těchto dvou autorů, kteří mi byli sympatičtí tím, že nemají daleko ke křesťanské etice, a jal se vybádat, jak se vlastně odpouští.

Rozhodl jsem se pro čistě kompilační metodu. Zkoumal jsem propracovanost jednotlivých pojetí odpuštění a snažil jsem si v mysli vystavět praktický model procesu odpuštění a smíření, jenž nejlépe odpovídá praktickému životu v interpersonálním vztahu. V hromadění využitelných publikací jsem našel méně známou eticky zaměřenou knihu francouzského filozofa Vladimira Jankélévitche z roku 1967. Jankélévitche mě zaujal kapitolou o mírnosti, která předchází konfliktům, a tak jsem se začal zajímat o téma tolerance v konfliktech mezi lidmi – z toho tedy doplňující kapitola 3.3. Pomocí v přemítání o toleranci mi byl rozhovor s p. Oláhem, vedoucím střediska Probační a mediační služby v Ústí nad Orlicí, jenž mi osvětlil téma v perspektivě mediace.

V této seminární práci se pokusíme nastínit problematiku jevu, který se týká každého člověka – křivda a smíření. Budeme hovořit o tom, kde a jak se probouzejí křivdy, co způsobují, a jak je můžeme řešit. Jak lidé odpouštějí a neodpouštějí? Můžeme přijmout mnoho poznatků a rad autorů, kteří svůj život zasvětili péči o lidské duše.

2. Seznámení s úvodní situací procesu odpuštění a smíření

V první části práce je třeba si ustanovit, jak chápeme trojici pojmů konflikt – křivda – krize. Zdá se, že mnozí autoři je uvádějí jako synonyma,^{1,2,3} avšak my je rozlišíme a seřadíme je v procesu konflikt – křivda – krize – odpuštění – smíření. Musíme si též určit, kde budeme usmířovat.

2.1 Rovina interpersonálního vztahu

Prvním důležitým a zároveň nejjednodušším pojmem je interpersonální vztah, který můžeme do češtiny snadně přeložit jako mezilidský vztah dvojice osob (lat. inter = mezi, persona =

¹ Srov. STEHLÍKOVÁ, Magdalena. *Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie*. Magisterská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík PhD. S. 12.

² Srov. HOLÁ, Lenka. *Mediace, Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Vyd. 1., Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0467-6.

³ Srov. AUGUSTYN, Józef. *Křivda, odpuštění, smíření*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-406-7.

osoba)⁴. Synonymem je tzv. dyadický vztah.⁵ Utvoření interpersonálního vztahu mezi dvěma jedinci znamená skrze komunikaci změnu vzorce chování mezi nimi navzájem a na základě důvěry cokoli sdílet (čas, prostor, majetek, city atd.). Je to vznik vzájemného závazku, který má za cíl vzájemnou pomoc, podporu.^{6,7}

Smyslem této krátké kapitoly je určení, že v našem bádání se budeme zabývat konflikty, odpuštěním a tolerancí pouze v rovině interpersonálního vztahu. Účelně se budeme snažit opominout jak dimenzi intrapersonální (vnitřní)⁸, tak i tu širší, intra- i interskupinovou,⁹ pro zúžení našeho tématu, ačkoli k úplnému oddělení od těchto dalších kontextů nedojde – není to možné.

2.2 Morální pravidla ve vztahu

Jakákoli morální pravidla, jsou-li skutečně pravá, mají jediný účel a smysl: chránit před narušením vzájemné důvěry zraňujícími chováními tak, že ono chování zapovídají.¹⁰ Pokud mluvíme o těch nepravých, pak to mohou být, podle Eise, ta, která již neslouží původnímu smyslu, ale mají za cíl zdánlivé zpřehlednění komunikace, což vede ke stagnaci a statickosti vztahu.^{11,12} Morální pravidla vznikají na základě zkušenosti s minulými křivdami - brání opakování, nebo vycházejí ze souboru pravidel, která vyznávají obě osoby (např. náboženské zákony). Dodržování morálních pravidel stojí na účtě ke druhému.

2.3 Konflikt

„Kdo nic nedělá, nic nezkazí.“ Aneb kde není mezi lidmi vztah, tam nelze nic narušit. Jediná možnost, jak se vyhnout konfliktům, je nevytvářet žádné interpersonální vztahy. Ovšem takový postoj je bezesporu nereálný, a proto se člověk znovu a znovu pouští do nových vztahů a tak zároveň i do nových konfliktů, které je doprovázejí.^{13,14}

⁴ KŘIVOHLAVÝ Jaro. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1973. S. 27.

⁵ Srov. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie*. Vyd. 3., doplněné. Praha: Portál, 2009. S. 215.

⁶ Srov. PAVLOVÁ, Petra. *Interpersonální vztahy lékařské a nelékařské profese na porodním sále*. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice Fakulta zdravotnických studií. 2011. Vedoucí práce: Mgr. Světlana Beránková. S. 11. Dostupné z: http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/41804/3/PavlovaP_InterpersonalniVztahy_SB_2011.pdf.

⁷ Srov. *Křivda, odpuštění, smíření*. S. 17.

⁸ Intrapsychická stránka odpuštění, jak o ní mluví Stehlíková (dnes Lavičková). *Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie*. S. 9.

⁹ Svého rozdělení přebírám od Křivohlavého rozlišení čtyř druhů konfliktů. Srov. KŘIVOHLAVÝ Jaro. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1973. S. 28.

¹⁰ Tuto myšlenku jsem převzal od Maxe Kašparů, který hovoří o Desateru božích přikázání jako o ekologii vnitřního života. Srov. KAŠPARŮ, Max. *Malý kompas víry, (pro hledající, bloudící a nevěřící mladé lidi)*. Olomouc: Matices cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-238-2905-X. S. 81.

¹¹ Ovšem i nepravá, sekundární morální pravidla, např. rituály dobrých mravů, mají své nezastupitelné místo a mnohým ve vztahu prospívají, pokud neplynou jen z prázdného formalismu, plnění povinností prostého opravdové úcty či lásky.

¹² EIS, Zdeněk. *Malá životní klopýtnutí, O konfliktu, toleranci, bolesti a lásce*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-298-X. S. 49.

¹³ Srov. *Malá životní klopýtnutí*. S. 18.

¹⁴ *Křivda, odpuštění, smíření*. S. 27.

Při definici konfliktu Křivohlavý uvádí velice přesnou a vyčerpávající etymologii; využijeme krátkého výtahu z ní. Latinské slovo *conflictus*, ūs, m. se skládá z předpony *con* a slovesa *flīgō*, ere. *Fligere* znamená uhoditi, udeřiti a předpona *con* přidává význam vzájemného působení (úderu, zásahu) mezi dvěma objekty. Nemluvíme tedy o jednostranném úderu, výboji, ale o souboji dvou účastníků. *Cōnflīgō*, ere se překládá jako: „srazit se (v boji)“¹⁵ „*Konflikt je spor dvou protichůdných sil.*“¹⁶

Konflikty lze čistě teoreticky rozdělit dvojím způsobem.

1. podle počtu zúčastněných osob na **intrapersonální** (intrapsychické), (to je např. souboj žádostivosti a svědomí), **interpersonální**, (jako je souboj dvou jedinců o kýžený objekt), **vnitřně skupinové**, (kdy se sociální skupina může rozdělit na více soupeřících stran), a konečně **mezi skupinové**.

2. způsob rozlišuje **konflikty představ** (založených na smyslovém vnímání a na paměti), **konflikty názorů** (střetávají se interpretace získaných informací), **konflikty postojů** (k názoru, který je předmětem rozepře, je přidruženo i kladné, či záporné hodnocení předmětu sporu), **konflikty zájmů** (souboj o hodnotu).^{17,18,19}

Pokud zkombinujeme dané dělení, abychom dosáhli přesnějšího vymezení jednotlivých konfliktů, vznikne nám hned šestnáct „škatulek“. Ovšem, jak je zřejmé po reflexi tohoto teoretického dělení s praxí, ani tento počet není dostačující, neboť praktický konflikt se mnohdy skutečně prolíná nespočítanými kategoriemi.²⁰ „*Nerovnoměrnost poznání jednotlivých skupin konfliktních situací má na svědomí, že neexistuje jednoznačné vymezení konfliktu.*“²¹ Cílem rozlišování těchto skupin tedy není snaha o přesné vystižení povahy konfliktu, ale nalezení převažujícího faktoru, jehož to řešením je možné změnit konfliktní situaci k lepšímu.²²

2.3.1 Konflikt jako zdroj křivdy

Konflikt sám o sobě není ničím negativním, může zůstat na asertivní úrovni a obejít se tak bez útoku na lidskou důstojnost, bez křivdy.²³ V našem modelu procesu odpuštění a smíření nás však nejvíce zajímá konflikt dvou osob, jenž se zvrhl tím způsobem, že soupeřící strany přistoupily buď k nečestným, osobním, urážejícím argumentům v konfliktu představ, názorů a postojů, nebo k těm prostředkům, které mají pomoci dosáhnout hodnoty v konfliktu zájmů, jež jsou za hranicemi morálních pravidel, a tak se děje křivda.²⁴

¹⁵ ŠPAŇÁR, Július, KETTNER, Emanuel. *Latina, Pro střední všeobecně vzdělávací školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965.

¹⁶ *Konflikty mezi lidmi*. S. 25. Má etymologie je pouze výtahem z vyčerpávajícího rozboru ze str. 24/25. Níže autor uvádí i používaný ekvivalent *antagonismus*, který pochází z řečtiny.

¹⁷ Srov. *Ibidem*. S. 37.

¹⁸ Srov. *Malá životní klopýtnutí*.

¹⁹ Srov. HOLÁ, Lenka. *Mediace, Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Vyd. 1., Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6. S. 11.

²⁰ Setkáváme se tak s podobným problémem, před jakým stojí medicína v rozlišování nemocí.

²¹ *Mediace*. S. 9.

²² Srov. *Konflikty mezi lidmi*. S. 30.

²³ Tyto poznatky jsem načerpal z výkladu J. Brdíčka v hodině semináře společenských věd na Gymnáziu Ústí nad Orlicí 12. 5. 2015.

²⁴ Srov. *Ibidem*. S. 100n. Křivohlavý uvádí tři druhy konfliktu zájmů: „*A. Každý chce něco jiného (dvě hodnoty se vylučují), B. Zájmy se částečně překrývají, C. Oba chtějí totéž.*“

2.4 Křivda

Podle Augustyna křivda obecně „je de facto přesouváním utrpení, které sami neumíme a nechceme snášet, na naše bližní.“²⁵ Naše slabost či strach z utrpení nás zde činí neschopnými vypořádat se svými problémy („osobní nezodpovědnost, podléhání nejnižším žádostem, život v závislosti, pohrdání mravním a duchovním rozměrem lidské existence“²⁶), a tak je přehazujeme na druhé v domnění, že si ulevíme, avšak „utrpení svalované svévolně svaluje (sic) na druhé se tak jako tak vrací ke svému původci, a to s dvojnásobnou silou.“^{27,28} Ublížení může být buď akt svobodné lidské vůle, nebo nevědomý přestupek z hlouposti, jenž zraňuje, a za něj je třeba taktéž přijmout zodpovědnost.²⁹

Podle Křivohlavého lze vidět příčinu křivdy v projevu neúcty (devalvace – znevažování až ponižování v mezilidském vztahu), v neuspokojení potřeb (potřeby úcty, svobody), či v útoku na osobní přesvědčení.³⁰

2.5 Krize

Krize je pak oboustranné zhoršení vztahů v důsledku křivdy (řec. krinein znamená oddělit).³¹ Sdílená důvěra je zrazena, interpersonální vztah ztratil svou funkci, vznikají komunikační bariéry, děj se zauzlil a je třeba jej rozvázat. V oběti se probouzí emoce hněvu a zlosti, které mají za cíl chránit její suverenitu.^{32,33}

2.5.1 Hněv³⁴

Emoce hněvu, vzteku a zlosti se automaticky objevují po ukřivdění. Zde je třeba si ujasnit fakt, že tyto emoce samotné nejsou ničím negativním, jsou naprosto přirozené a pomáhají nám k účinnému řešení krizové situace; to ovšem jen za předpokladu, že rozlišujeme hněv jako emoci a jím motivované jednání, jež má dvě podoby: destruktivní a konstruktivní. V destruktivním jednání negativně zneužíváme hněv k ničivému řešení situace: agrese, pomsta, nová odplatná křivda. Další destruktivní možností je neřešení (ignorování), opomíjení plynoucí ze strachu před připomínanou bolestí. Augustyn připomíná, že „takový přístup k ublížení nejen nepřináší řešení, ale způsobuje, že zraněný často instinktivně, aniž by si uvědomoval motivy svého jednání, sám svým jednáním následuje ty, kteří mu ublížili, a začíná

²⁵ Křivda, odpuštění, smíření. S. 17.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Srov. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak přežít vztek, zlost a agresi*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0818-3. S. 66.

²⁹ Srov. Křivda, odpuštění, smíření. S. 15 - 17.

³⁰ Srov. *Jak přežít vztek, zlost a agresi*. S. 28 – 31.

³¹ KŘIVOHLAVÝ Jaro. *Pozitivní psychologie. Radost, naděje, odpuštění, smířování, překonávání negativních emocí*. Portál. Praha 2004. ISBN 80-7178-835-X. S. 105.

³² Srov. *Pozitivní psychologie*. S. 114.

³³ Srov. *Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie*. S. 12.

³⁴ Srov. *Jak přežít vztek, zlost a agresi*. S. 8 – 16.

křivdit druhým.^{35,36,37} Takovým jednáním se krize pouze prohlubuje. Musíme si připustit, že málokdy se krize obejde bez destruktivních reakcí, tedy téměř vždy v konfliktu dochází k oboustranným křivdám a role viníka a oběti se prolínají, s čímž musíme u smíření počítat, jak bude později řečeno.⁵⁸ Proti tomu je možno užít hněv jako pozitivní motivaci a krizovou situaci řešit konstruktivně, k lepšímu. Hněv je energie, která může být nástrojem k tvořivému napravení oslabeného vztahu tak, že se vypořádáme s příčinou konfliktu³⁸ (manželé jsou věčně rozhádaní kvůli volbě televizního programu. S trochou nadsázky může být konstruktivním řešením vyhození televize z okna.) Z konstruktivního řešení snadněji plyne cesta ke smíření skrze odpuštění.

3. Proces odpuštění a smíření

„Odpuštění jako alternativa řešení krizové situace je typická pro lidi, kteří dosáhli určité „vzrálosti“ a stali se „lidmi“ v humanistické (sic) slova smyslu.“³⁹

Zprvu je nutno rozlišit odpuštění a smíření, neboť jen samotné triviální nerozlišení by se mohlo stát překážkou na cestě ke smíření.

Odpuštění je jevem intrapsychickým – „z tohoto pohledu se odpuštění „objevuje“ v mysli a srdci (cítění) oběti“⁴⁰ a druhé osobě je nezávislé.⁴¹ Naproti tomu smíření je oboustranné přijetí odpuštění a ukončení krize (tedy již interpersonální akt).⁴² Odpuštění je nutnou podmínkou pro smíření.

3.1 Odpuštění

„Základem slova „odpuštění“ je sloveso „pustiti“. Tím se rozumí „přestat držet, uvolnit něco, vzdát se něčeho (co bylo v držení), umožnit odchod (někomu či něčemu), přestat se o něco zajímat, pustit něco zadržovaného“ (...). Předpona „od-“ ještě zdůrazňuje, že jde o to skutečně a dokonale se od něčeho odloučit.“⁴³

Ve filozofickém pojetí V. Jankélévitche je odpuštění prostředkem duchovního vývoje, který nás odřezává od anachronismu zášti (neodpuštění), která nás drží v poutech bolestné minulosti, toho, „co je staré a špatné“, a co bude nakonec stejně smeteno silou času. Stát na straně zášti je zde stát na straně poražených. *„Odpuštění pomáhá dění, aby se dělo, a dění pomáhá odpuštění odpouštět, neboť záštiplný anachronismus není s to dlouho odolávat*

³⁵ Křivda, odpuštění, smíření. S. 51.

³⁶ Srov. Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie. S. 12.

³⁷ Srov. Jak přežít vztek, zlost a agresi. S. 8, 13n.

³⁸ Srov. Ibidem. S. 15 - 18.

³⁹ Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie. S. 12.

⁴⁰ Ibidem. S. 15.

⁴¹ Srov. Křivda, odpuštění, smíření. S. 87.

⁴² Ibidem.

⁴³ Pozitivní psychologie. S. 108. Zkráceno.

neodolatelné síle nastávání...⁴⁴ A na jiném místě: „Čas nutí opozdilce nejen k tomu, aby se stal jeho současníkem, aby žil se souhlasem se svou dobou,⁴⁵ ale i k tomu, aby byl současníkem svého vlastního času, a aby podřídil témuž „Nyní“ veškerý obsah svého vědomí.“⁴⁶ O podobném mluví Casarjian: odpuštění je podle ní „způsob, jak se osvobodit od minulosti a svobodně žít ve větším klidu a štěstí“⁴⁷ V odpuštění se milosrdně vzdáváme práv na zášť a pomstu směřující k druhému a tak se zbavujeme retardace neodpuštění.⁴⁸

3.1.1 Konverze

V procesu odpuštění a smíření můžeme mluvit o jistém zlomovém okamžiku, který se týká obou účastníků interpersonální krize. U poškozeného je to okamžik, kdy se rozhodne změnit postoj od odplaty k odpuštění z příčin neúnosné situace (deprivace) a u pachatele je to lítost, žádost o odpuštění.^{49,50}

3.1.2 Důležité faktory odpuštění

Podstatné je upřímné pokorné přezkoumání oprávněnosti pocitu ublížení – zda byla křivda skutečně překročením pravidel, či jen urážkou osobního narcismu. Pokora pomáhá naslouchat svědomí, kritickému rozumu a především netrvá nespravedlivě na svém ublížení.⁵¹ Posléze je důležité se v téže upřímnosti ujistit, jestli křivda nebyla jen domnělá – vzniklá jen z nedorozumění, anebo z pomluv (desinformace a misinformace).⁵²

Dalšími faktory jsou empatie a altruismus. Empatie ublíženého je schopností vcítit se do situace ubližujícího, který trpí pro slabost, z níž se dopustil křivdy (jak bylo řečeno svrchu (2.4)). Příznivý vliv má viníkova lítost a pokání, v němž lze vidět skutečnou bolest, která je hodna soucitu.⁵³ Z empatie vychází altruismus neboli milosrdenství hledající úlevu od utrpení.⁵⁴ „Tváří v tvář lidské bídě se automaticky probouzí milosrdenství.“⁵⁵

3.2 Smíření

„Smíření začíná v okamžiku, kdy si ve vzájemném vztahu s naším viníkem začínáme signalizovat, že jsme ochotni vyměnit si odpuštění – darovat je a přijmout, a to bez ohledu na velikost provinění na obou stranách.“⁵⁶ U smíření je nutné oboustranné vyřčení pohledu na věc, přijetí zodpovědnosti za učiněné křivdy a snaha narovnat zkřivené. Augustyn upozorňuje,

⁴⁴ JANKÉLÉVITCH, Vladimír. *Odpuštění*. 1. Vyd. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0551-8. S. 22. Přeloženo z franc. originálu z roku 1967.

⁴⁵ Dobou, která nezná ubližujícího takového, jakým byl, když vykonal křivdu.

⁴⁶ Ibidem. S. 27.

⁴⁷ CASARJIAN, Robin: *Odpuštění, Odvážná volba k dosažení klidu v srdci*. Praha: Erika, 1994. ISBN 80-85612-63-1. S. 17.

⁴⁸ Srov. *Pozitivní psychologie*. S. 112.

⁴⁹ Srov. Ibidem. S. 131n.

⁵⁰ Srov. *Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie*. S. 14.

⁵¹ Srov. *Jak přežít vztek, zlost a agresi*. S. 35n, 39 – 41.

⁵² *Pozitivní psychologie*. S. 106n.

⁵³ Ibidem. S. 125 – 128.

⁵⁴ Srov. Ibidem. S. 158 – 160.

⁵⁵ *Křivda, odpuštění, smíření*. S. 91.

⁵⁶ Ibidem. S. 88.

že smíření není možné tam, kde jedna ze stran přehazuje celou zodpovědnost na druhého, anebo vinu přisuzuje přecitlivěle pouze sobě.⁵⁷

Je to konečné napravení krize. Stehlíková ho nazývá „absolutním odpuštěním“ a cituje definici Baumeistera, Exlina a Sommera: „*Oběť již necítí negativní emoce vůči pachateli a také to vyjádří. Pachatel je tak osvobozen od veškerých závazků a pocitů viny a vztah se může vrátit do stavu před ublížením.*“⁵⁸

3.3 Odpuštění a smíření není tolerance

Většina autorů, které cituji, dodávají ve svých publikacích seznam toho, co není odpuštění, a co je velice často mylně za odpuštění pokládáno. Mě osobně nejvíce zaujalo upozornění na dnes velice propagovanou toleranci, jež není vůbec tím, čím může zdát – řešením krize.^{59,60}

3.3.1 Historie pojmu

Termín tolerance vychází z lat. tolerāre, což znamená snášet, trpět.⁶¹ Jejím hlavním tvůrcem byl John Locke, který chtěl skrze ni Evropu zbavit mezicírkevní (i mezináboženské) agrese tak, že se oddělí státní a církevní moc – totiž že úředník, vykonavatel státní moci, nebude mít možnost použít své pravomoci k šíření svého náboženského přesvědčení, které je vůči světským zákonům indiferentní. Podle Locka má každý jedinec mít svůj na rozumu založený nedotknutelný názor, podle něhož si zvolí církevní společenství, k němuž chce patřit, a přijme jeho zákony pro svůj život, pro spasení. Církevní moc se pak brání exkomunikací, jestliže jedinec tyto zákony nedodrží.⁶² Tato tolerance se vztahuje na interskupinový konflikt postojů.

3.3.2 Povaha tolerance v interpersonálním vztahu

Nicméně v poslední době jsme svědky snah naroubovat ji na konflikt a křivdu v interpersonálním vztahu. Rozvíjí se tolerance, která předchází krizi interpersonálního vztahu tím způsobem, že pomíjí „nesitelné křivdy“. Eis mluví o pravé a nepravé toleranci. Pravá tolerance podle něj opomíjením malých přestupků vztah zbavuje zbytečných krizí, kdežto nepravá je lhostejností k nesnesitelným přestupkům.^{63,64} Problém této tolerance, podle mého názoru, spočívá v tom, že je-li i ta pravá překročením daných morálních pravidel, které samy mají určovat míru možností, tak kde leží hranice té nepravé, jež není možné porušit. Tolerance tohoto pojetí vytváří ve vztahu vakuum, v němž nevíme, co je možné si dovolit.⁶⁵ Nejhorší situace pak vznikne tam, kde je trpění křivd bráno jako ctnost, a to skončí bolestnou deziluzí – vybuchnutím nahromaděné bolesti v bodě, kdy si oběť sáhne na samotné dno, kdy

⁵⁷ Srov. Ibidem.

⁵⁸ *Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie*. S. 16.

⁵⁹ Srov. Ibidem. S. 10.

⁶⁰ Srov. *Odpuštění, Odvážná volba k dosažení klidu v srdci*. S. 18.

⁶¹ *Latina, Pro střední všeobecně vzdělávací školy*.

⁶² Srov. LOCKE, John. *Dopis o toleranci*. Brno: Atlantis, 2000. ISBN 80-7108-202-3.

⁶³ Jankélévitch hovoří o podobné mírnosti, které se nic nedotkne, nic jí neukřivdí. Vyznačuje se stoickým pyšným pohrdáním křivdou i křivditelem, jenž není s to se něčím dotknout. Srov. *Odpuštění*. S. 10 – 15.

⁶⁴ Srov. *Malá životní klopýtnutí*. S. 49 – 79.

⁶⁵ Srov. Ibidem. S. 50.

zjistí, že sebezničující opomíjení křivd je slepou uličkou. Odkládaná krize se dostaví v tragických rozměrech, do nichž nemusela dorůst, kdyby křivda byla zdravým způsobem odsouzena a odpuštěna.⁶⁶

Důležité tak není jak se vyhnout krizím, ale jak je řešit a tak rozvíjet to, co se dva rozhodli v důvěře sdílet.⁶⁷

3.3.2.1 Respekt a tolerance

Klade se také otázka: je snášenlivost špatná? Máme tedy druhého nepřijímat, má-li v sobě něco, co se nám nelíbí? Je třeba rozlišit mezi respektem, který v lásce přijímá druhého jako důstojnou, naší úcty hodnou osobu a tolerancí k jeho činům, kterými škodí, křivdí, činům, jež je třeba řešit.^{68,69}

4. Závěr

Dostali jsme možnost krátce nahlédnout do každodenní problematiky lidského života jistě pod jiným úhlem pohledu, než jsme zvyklí. Humanitní vědy nám otevřely bránu do tajů křivdy a smíření, ukázaly nám, v čem se může člověk na cestě ke smíření mýlit, kde zakopává, a my směli odhalit chyby nás samotných, chyb kterých se neúnavně na bližních dopouštíme, chyb, jichž se teď možná budeme moci zbavit a být konečně tím pravým darem pro druhého. Usvědčme se v upřímnosti a pokoře, že jsme uvězněni v mnohých neoprávněných záštích, které ztěžují život nám i našemu okolí. Překonejme slabost lítostivého ukřivděného a přetněme bludný kruh ubližovaný – ubližující, o němž píše Augustyn. Každým odpuštěním a smířením sprovodíme ze světa jedno kolující, předávané utrpení. Nebuďme jen zdánlivými hrdiny, kteří se buď bijí za satisfakci pro pokryteckou čest jména, nebo trpí z lenosti řešit problémy a rovnat zkřivené, ale buďme nositeli pokoje a milosrdenství v (...) lásce obětovat se a vyjít druhému vstříc s pokáním za vlastní chybu a s nabídkou smazání vzájemného dluhu, statečnosti porazit utrpení, mírnosti rozlišit dobré prostředky, spravedlnosti, jež plní všechno vztahu jedovaté, a v moudrosti, která neúnavně studuje umění odpuštění a smíření. Jen v těchto pravých ctnostech...

⁶⁶ *Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie*. S. 13n.

⁶⁷ *Srov. Křivda, odpuštění, smíření*. S. 14.

⁶⁸ Za tuto myšlenku děkuji panu Robertu Oláhovi, vedoucímu střediska Probační a mediační služby v Ústí nad Orlicí, který mi poskytl rozhovor na téma odpuštění a tolerance v mediaci dne 21. 4. 2015.

⁶⁹ Pravidlo „potírej blud, ale miluj bludaře“.

7. Seznam zdrojů

1. AUGUSTYN, Józef. *Křivda, odpuštění, smíření*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-406-7.
2. CASARJIAN, Robin. *Odpuštění. Odvážná volba k dosažení klidu v srdci*. Praha: Erika, 1994. ISBN 80-85612-63-1.
3. EIS, Zdeněk. *Malá životní klopýtnutí, O konfliktu, toleranci, bolesti a lásce*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-298-X.
4. HOLÁ, Lenka. *Mediace, Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Vyd. 1., Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0467-6.
5. JANKÉLÉVITCH, Vladimír. *Odpuštění*. 1. Vyd. Praha: Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0551-8.
6. KAŠPARŮ, Max. *Malý kompas víry, (pro hledající, bloudící a nevěřící mladé lidi)*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-238-2905-X.
7. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak přežít vztek, zlost a agresi*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0818-3.
8. Týž. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1973.
9. Týž. *Pozitivní psychologie. Radost, naděje, odpouštění, smířování, překonávání negativních emocí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-835-X.
10. LOCKE, John. *Dopis o toleranci*. Brno: Atlantis, 2000. ISBN 80-7108-202-3.
11. PAVLOVÁ, Petra. *Interpersonální vztahy lékařské a nelékařské profese na porodním sále*. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice Fakulta zdravotnických studií. 2011. Vedoucí práce: Mgr. Světlana Beránková. Dostupné z: http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/41804/3/Pavlova_P_InterpersonalniVztahy_SB_2011.pdf.
12. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie*. Vyd. 3., doplněné. Praha: Portál, 2009.
13. STEHLÍKOVÁ, Magdalena: *Fenomén odpuštění v kontextu psychoterapie*. Magisterská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík PhD. Získáno z: http://theses.cz/id/7d4av5/diplomov_pree.pdf.
14. ŠPAŇÁR, Július, KETTNER, Emanuel. *Latina, Pro střední všeobecně vzdělávací školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965.